

Resán Dalma: A nyomozás során elrendelt és fenntartott személyi szabadság elvonással járó kényszerintézkedések fejlődése és problematikája

kre-dit.hu/tanulmanyok/resan-dalma-a-nyomozas-soran-elrendelt-es-fenntartott-szemelyi-szabadsag-elvonással-jarok-enyszerintezkedesek-fejlodesese-es-problematikaja/

2018. május 16.

Bevezetés

A bűnözés olyan folyamatosan változó társadalmi tömegjelenség, amely bizonyos földrajzi területen, adott időszak során elkövetett bűncselekmények és elkövetőik összességét jelenti. Értelmezésük és elemzésük során igen sok olyan tényezőt kell figyelembe venni, amelyek kölcsönösen feltételezik, és megerősítik egymást.^[1]

Amikor a média egy-egy különösen súlyos bűncselekmény elkövetéséről számol be, a laikus ismerőseim gyakran teszik fel nekem a kérdést, hogy felmerül-e az elkövetőkben, hogy cselekményük miatt "börtönbe", akár előzetes letartóztatásba kerülhetnek?

Ezen gondolatmenetet követve felmerül bennünk a kérdés, – amit azonban én jelenlegi értekezésem szempontjából most figyelmen kívül hagyok, mert egy külön dolgozat témája lehet – hogy a bíróságok gyakorlatát figyelembe véve, a várható büntetés nagysága visszatartó erővel bírhat-e a bűnelkövetés terén?

Határozott válaszom mindkét kérdésre: nem.

Álláspontom szerint ugyanis, az elkövetőket csak egy dolog tartaná vissza. Az abban való bizonyosság, hogy cselekményük, a rendőrség felderítési arányát figyelembe véve, nem marad büntetlenül. Ha az elkövetőknek 80-90%-os eredményességi mutatóval kellene számolniuk, akkor már érdemes lenne elgondolkodniuk azon, hogy megúszhatják-e

büntetlenül a cselekményt. A bűnügyi statisztikák azonban nem ezt támasztják alá.

A kriminálstatisztika a statisztika egyik legizgalmasabb ága, annál is inkább, mivel adott esetben iszonyú pontatlan adatokat ad. Például, az "ismertté vált" bűncselekmények száma azon esetek számát jelenti, amelyeket a rendőrség lezárt és átadott az ügyészségnek. Jelentős részüket azonban (akár 40-50%-ukat) nem abban az évben követték el, amikor kimutatták őket. Sok olyan bűneset is van, amit regisztráltak ugyan, de nem zártak le, nem is beszélve azokról az esetekről, amikről a rendőrség nem is szerzett tudomást.^[2]

A rendőri eljárásokban regisztrált befejezett nyomozások eredményességét tekintve megyében, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye a 2015. évben kimagasló eredményt ért el, országosan az 1. helyen áll a 68,8 %-os mutatóval. A megye hat rendőrkapitánysága az országos átlag felett teljesített, melyek közül Vásárosnamény (79,1%), Záhony (77,4%) és Kisvárdai (71,3%) az ország 129 rendőrkapitánysága között felállított rangsorban az igen előkelő 4., 5. illetve 17. helyen végzett.^[3]

A fenti adatokat azonban érdemes fenntartásokkal fogadni, mert a fentebb már hivatkozott körülményeken kívül számos más adat is befolyásolja azokat. A statisztikai adatok kozmetizálásának érzékeltetéséhez a legjobb példa, amikor egy kocsmai verekedésnél történt rendőri intézkedés után a rendőri jelentés alapján ismeretlen tettesekkel szemben indult eljárás, holott a verekedésben részt vevők közül több személy őrizetbe vételére is sor került, majd a nyomozás eredményeként természetesen ezen személyek kilétének sikeres felderítése is megtörtént. A statisztikai adatokat figyelembe véve ez a 100%-os felderítés nagymértékben befolyásolja egy pl. fel nem derített rablás bűntette tekintetében az eredményességi mutatót, mert a két megindult bűncselekményre figyelemmel a mutató 50 %-os lesz.

Az nem igényel külön magyarázatot, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyében tapasztalataim alapján is lényegesen több garázda jellegű bűncselekmény történik mint rablás, így minél nagyobb a két bűncselekmény egymáshoz viszonyított aránya, annál magasabb lehet a felderítési mutató. És akkor még nem beszéltünk arról, hogy a rendőrségi statisztika szempontjából figyelmen kívül maradnak azon adatok, hogy történik-e vádemelés az ügyben, vagy hogy mi lesz a bírósági eljárás eredménye. A felmentő ítélet ugyanis nem bír visszaható erővel a fent részletezett statisztikára.

Ez az eredményességi mutató azonban nagymértékben javítható a büntetőeljárásról szóló törvényben szabályozott kényszerintézkedések alkalmazásával. Ezek azt a célt szolgálják, hogy a rendőrség megfelelő segítséget kapjon a nyomozás sikeres befejezéséhez.

Megfelelő jogszabályi keretek között ugyanis a nyomozó hatóságnak lehetősége van annak indítványozására, hogy a bűncselekmények elkövetésével alaposan gyanúsítható személlyel szemben kényszerintézkedés, – pl. előzetes letartóztatás, házi őrizet vagy lakhelyelhagyási tilalom – elrendelésére kerüljön sor, ha felmerül, hogy a gyanúsított szabadlábban hagyása esetén megpróbálná befolyásolni a nyomozás kimenetelét, megpróbálná kivonni magát a hatóság látóköréből vagy akár annak gyanúja esetén, hogy újabb bűncselekményt követne el.

Ezen kényszerintézkedések azonban olyan hatósági aktusok, amelyek a büntetőeljárás eredményessége érdekében alapvető állampolgári jogokat korlátoznak, illetve sértenek.^[4] Céljuk, a büntetőeljárás sikeres lefolytatása, valamint a bizonyítás teljessége és a felelősségre vonáshoz szükséges adatok feltárása. Mivel a kényszerintézkedéseket akár fizikai erővel is ki lehet kényszeríteni, az államhatalom gyakorlásának legkeményebb megnyilvánulásai közé tartoznak.^[5]

Bár a kényszerintézkedések alkalmazása során ütközik az állam büntetőjogi igényének érvényesítése irányába ható érdeke az egyénnek az emberi jogok biztosítása iránti érdekével^[6], a kényszerintézkedések alkalmazása mégis arra a felismerésre alapítható, hogy a bűncselekmények éppen azokat az alapvető jogokat sértik vagy veszélyeztetik, amelyeket a törvények védelemben kívánnak részesíteni.

Tanulmányom első részében az előzetes letartóztatás, lakhelyelhagyási tilalom és házi őrizet, mint személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések jogszabályi hátterét mutatom be, annak fejlődését a XX. – XXI. század fordulóján.

Ezt követően a kényszerintézkedések hatálya alatt állók jogait vizsgálom, különös tekintettel a tisztességes eljáráshoz való jogra, továbbá e jog érvényesülése során felmerülő gyakorlati problémákat kísérelem meg elemezni az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéletei tükrében.

Történeti áttekintés

Az 1951-es Bűnvádi Perrendtartás és inntől kezdve 2000. márciusáig az összes magyar büntetőeljárás kódex a letartóztatásnak (beleértve az előzetes letartóztatást is) csak egyetlen alternatív jogintézményét ismerte, nevezetesen a lakhelyelhagyási tilalmat, amelynek megszegése esetén a terhelt letartóztatásba (előzetes letartóztatásba) volt helyezhető. A házi őrizetet az 1999. évi CX. törvény vezette be, a távoltartás pedig a 2006. évi LI. törvény révén került be a magyar büntetőeljárás jogba.^[7]

A kényszerintézkedések szabályozása a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvényben:

A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény alapján, előzetes letartóztatásra szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt, akkor volt lehetőség:

- ha a terhelt személyazonossága nem volt megállapítható,
- megszökött, a hatóság elől elrejtőzött, illetőleg a bűncselekmény súlyossága folytán vagy egyéb okból szökésétől vagy elrejtőzésétől lehetett tartani,
- a lakhelyelhagyási tilalmat megszegte,
- alaposan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén az eljárást megghiúsítaná vagy megnehezítené, illetőleg veszélyeztetné,
- az eljárás alatt szabadságvesztéssel büntetendő újabb bűncselekményt követett el, illetőleg alaposan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné vagy újabb bűncselekményt követne el,
- vagy szabadlábon hagyása a bűncselekmény jellege folytán a köznyugalmat zavarná.^[8]

Jelentős eltérés figyelhető meg a jelenleg hatályos szabályozáshoz képest abban, hogy a

bíróság csak a vádirat benyújtását követően határozott az előzetes letartóztatás elrendeléséről, míg a vádirat benyújtásáig az ügyész, illetve az ő jóváhagyásával ebben a kérdésben a nyomozó hatóság dönthetett.

Fontos megjegyezni azonban, hogy már ez a törvény is előírta, hogy a hatóságoknak arra kell törekedniük, hogy az előzetes letartóztatás a lehető legrövidebb ideig tartson, és ha a terhelt előzetes letartóztatásban van, az eljárást soron kívül kell lefolytatni.^[9]

Az előzetes letartóztatás szurrogátumaként szabályozta a törvény a lakhelyelhagyási tilalmat, melynek elrendeléséről a vádirat benyújtásáig szintén az ügyész volt jogosult rendelkezni. Amennyiben a terhelt a lakhelyelhagyás szabályait megszegte, előzetes letartóztatását rendelték el.

Az első módosításokra az 1989. évi XXVI. törvénnyel került sor, amikor is megszűnt az előzetes letartóztatás elrendelése lehetőségének azon esete, ha a terhelt személyazonossága nem volt megállapítható.

A jelentős változást mégis az jelentette, hogy az előzetes letartóztatás elrendelését, a törvény immáron a bíróságokra ruházta át, kimondva, hogy az elrendelésükről a bíróság végzéssel határoz.^[10]

Minderre a nemzetközi kötelezettségeink teljesítése érdekében volt szükség, mivel az 1950. november 4-én kelt és Rómában aláírt Egyezményt kihirdető, 1993. évi XXXI. törvény 5. Cikk 3. pontja előírta, hogy az 5. Cikk rendelkezésével összhangban letartóztatott vagy őrizetbe vett minden személyt haladéktalanul bíró, vagy a törvény által bírói hatáskörrel felruházott más tisztségviselő elé kell állítani, és a letartóztatott vagy őrizetbe vett személynek joga van arra, hogy ésszerű időhatáron belül tárgyalást tartsanak ügyében vagy a tárgyalásig szabadlábba helyezték. A szabadlábba helyezés olyan feltételekhez köthető, melyek biztosítják a tárgyaláson való megjelenést.^[11]

Ugyanakkor az 5. Cikk 3. pontjának alkalmazásában az Európai Bíróság gyakorlata alapján, nem tekinthető bírói jogkör gyakorlására jogosított igazságügyi tisztségviselőnek az a személy, aki az eljárás további menetében a vádhatóság képviselőjeként – azaz maga is félként – járhat el. (Huber ügye Svájc ellen – 1990. október 23-án kelt ítélet)^[12]

Ezzel szemben a lakhelyelhagyási tilalom vádirat benyújtásáig történő elrendelése továbbra is az ügyészség hatáskörében maradt, sőt a vádirat benyújtása után, a bírósági szakban a már elrendelt lakhelyelhagyási tilalom kérdésében csak abban az esetben kellett határozni, ha a bíróság azt megszüntette. Ennek hiányában a nyomozati szakban elrendelt lakhelyelhagyási tilalom a bírósági eljárásban is folytatódott.^[13]

E körben az 1994. évi XCII. törvény hozott változást, lehetővé téve, hogy a vádirat benyújtása előtt előzetes letartóztatás elrendelése végett bíróság elé állított terhelt vonatkozásában, lakhelyelhagyási tilalom kerüljön elrendelésre.^[14]

A kényszerintézkedések szabályozása a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényben:

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény rendelkezései ismételtén több ponton módosították az akkor hatályos rendelkezéseket a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések vonatkozásában.

Megfogalmazásra kerültek az előzetes letartóztatás elrendelésének jelenleg is érvényes kritériumai és megteremtette a törvény a nyomozási bíró intézményét azáltal, hogy kimondta, hogy a vádirat benyújtásáig az ügyész indítványára a IX. Fejezet VI. Címe szerinti eljárásban a bíróság határoz.

Maximalizálta a törvény az előzetes letartóztatás időtartamát, és garanciális feltételként rögzítette, hogy az előzetes letartóztatás megszüntetése iránti indítványt a bíróságnak érdemben kell megvizsgálnia, és arról indokolt határozatot kell hoznia. Ha a terhelt, illetőleg a védő az ismételt indítványban új körülményre nem hivatkozik, a bíróság az indítványt érdemi indokolás nélkül elutasíthatja, ezzel szemben korábban ilyen esetben a bíróság a határozathozatalt mellőzte.

Bővültek a lakhelyelhagyási tilalomra vonatkozó rendelkezések. Lakhelyelhagyási tilalom akkor rendelhető el, ha a bűncselekmény jellegére, a terhelt személyi és családi körülményeire – különösen az egészségi állapotára, idős korára – családi körülményeire vagy az eljárás során tanúsított magatartására tekintettel az előzetes letartóztatással elérni kívánt célok ezzel is biztosíthatók.^[15]

Új jogintézmény bevezetésére is sor került, ugyanis a lakhelyelhagyási tilalom mellett, az előzetes letartóztatás alternatívájaként elkülönülten került szabályozásra a házi őrizet intézménye.

E tekintetben a törvény az előzetes letartóztatás szabályaira utalt vissza. ^[16]

Ezt követően a 2006. július 1. napján hatályba lépő változtatásokkal a jogalkotó, véleményem szerint, egyrészt folyamatosan "bővítgette", finomított a kényszerintézkedésekre vonatkozó rendelkezéseket, másrészt egyre részletesebben szabályozta azokat, ismételtén tágítva a lehetőségek körét.^[17]

A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések elrendelésével kapcsolatban a nyomozási bíróra vonatkozó szabályok többnyire változatlanok maradtak, azok annyival egészülnek ki, hogy ezt követően ülést köteles tartani a nyomozási bíró olyan esetben is, ha az indítvány tárgya az előzetes letartóztatás vagy házi őrizet meghosszabbítása, és az indítványban a korábbi határozathoz képest a meghosszabbítás okaként új körülményre hivatkoztak.

Ezen változásokat álláspontom szerint, az Uniós csatlakozásunk motíválta. A belső jogot folyamatosan kellett összhangba hozni az Unió területén érvényesülő előírásokkal, irányelvekkel.

A jogharmonizációnak a következménye, hogy az alapjogokat – személyi szabadságot, mozgásszabadságot – érintő kényszerintézkedések speciális fajtái léptek életbe, amelyek lehetőséget biztosítottak a nyomozási bírónak az egyénre szabott kényszerintézkedés

alkalmazására, szem előtt tartva azt, hogy a terheltek jogai ne korlátozódjanak lényegesen súlyosabban, mint amit a kényszerintézkedés alkalmazásával elérni kívánt célok biztosítása megkövetel, avagy az eljárás tárgyát képező cselekmény jellege megkíván.

Miután az előzetes letartóztatásra, mint legsúlyosabb kényszerintézkedés alkalmazására, csak kivételes esetben kerülhet sor, az 1949. évi Alkotmányból és az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az Emberi Jogok és az Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezményből is levezethető követelmény maradéktalan érvényesítése érdekében, a törvény 2010. július 1. napjától az előzetes letartóztatás időbeli tartama vonatkozásban is differenciált szabályozást adott.^[18]

A módosítás három irányú volt:

Egyrészt a legkisebb tárgyi súlyú bűncselekmények esetén egy évben maximálta a törvény az előzetes letartóztatás időtartamát.

Másrészt, ha a terhelttel szemben öt évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt volt folyamatban eljárás, az előzetes letartóztatásban töltött idő a két évet nem haladhatta meg.

Harmadrészt pedig, az előterjesztés az előzetes letartóztatás felső határidejét négy évben határozta meg, ha a terhelttel szemben kiemelkedő tárgyi súlyú, azaz tizenöt évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt volt folyamatban eljárás.

A törvény indokolása szerint, az előzetes letartóztatás generális határidejének felemelését az indokolta, hogy a nyomozás határidejének – a gyanúsítás közlésétől számított két éves – abszolút határideje miatt, előfordultak olyan esetek, hogy a terhelt – az ellene folyamatban lévő büntetőeljárás során felmerült bizonyítás összetettsége miatt – a vádirat benyújtásáig közel két évig előzetes letartóztatásban volt. Így a hatályos szabályozásból következően az elsőfokú bíróságnak – a kényszerintézkedés fenntartása mellett – megközelítőleg egy év áll rendelkezésre a bizonyítási eljárás lefolytatására és az ügydöntő határozat meghozatalára.

Ezen szabályok részben átalakításra kerültek 2013. szeptember. 19. napjától. A jogalkotói indokolás értelmében, a módosítás az Európai Unió több országának gyakorlatát is figyelembe vette, így Lengyelországban, Romániában, Svédországban, Írországban és Németországban sem volt időbeli korlátozása az előzetes letartóztatásnak a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetőinél.^[19]

A kiemelkedő tárgyi súlyú, illetve a tizenöt évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények elkövetőivel szemben indult büntetőeljárások során ugyanis, az előzetes letartóztatás időtartama a korábbi szabályozás értelmében négy év volt. Sok esetben azonban, legfőképpen ezeknél a legsúlyosabb bűncselekményeknél ez az idő nem volt elég az ügydöntő határozat meghozatalára.

Ezt követően érdemi módosításokra nem került sor.

A nyomozási bíró eljárásában azonban egy fontos garanciális elemet rögzít a törvény

2015. július 1. napjától, mely szerint, ha az indítvány tárgya előzetes letartóztatás elrendelése, a gyanúsítottak és a védőnek megküldött indítványhoz csatolni kell azoknak a nyomozási iratoknak a másolatát, amelyekre az indítványt alapozzák. Ha az indítvány tárgya az előzetes letartóztatás meghosszabbítása, a gyanúsítottak és a védőnek megküldött indítványhoz csatolni kell azoknak az indítványt megalapozó nyomozási iratoknak a másolatát, amelyek az előzetes letartóztatás tárgyában hozott legutóbbi döntést követően keletkeztek.^[20]

Jogsértés és jogbiztosítás

A tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése a kényszerintézkedés hatálya alatt álló gyanúsított esetén

Az embert megillető jogok szempontjából a kényszerintézkedések olyan kényszer tartalmú eljárási cselekmények, amelyeket az eljáró hatóságok meghatározott célból alkalmaznak, így a büntetőeljárás sikeres lefolytatása, a bizonyítás teljessége és a felelősségre vonáshoz szükséges tények feltárása érdekében. Mindezt a büntetőeljárási törvény szerint, szigorúan meghatározott esetekben és módon végezhetik.

Ezen kényszerintézkedések szükségszerűen együtt járnak az állampolgári jogok különböző mértékű korlátozásával, de erre azért kerülhet sor, mivel a bűncselekmények éppen az alapvető jogokat sértik vagy veszélyeztetik. Mindemellett a gyanúsítottat is megilletik alapvető jogok, ezek azonban jogsértő cselekmény elkövetése esetén nem állhatják útját a bűnüldözésnek és az igazságszolgáltatásnak.

A tisztességes eljáráshoz való jog véleményem szerint a legszélesebb jogkategória és napjainkban a legtöbb támadásra okot adó alapjog. A tisztességes eljáráshoz való jog az a jog, amely egy széles körű, mondhatni minden olyan jogot magába ölelő kritérium, amely eddig nem nyert külön nevesítést.

Véleményem szerint, a gyakorlatban ennek azt kellene jelentenie, hogy a büntetőeljárás valamennyi alapelvének szellemében lefolytatott eljárásban, a gyanúsított valamennyi joga tiszteletben tartásra kerül és a hatóságok a rájuk vonatkozó kötelezettségek, kötelező garanciális szabályok betartása mellett folytatják le eljárásukat.

Tanulmányom kiindulási pontja a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, melyet az ENSZ tagállamai 1966-ban fogadtak el az emberi jogokra vonatkozó kötelező erejű jogforrásként. Az Egyezségokmány a polgári és politikai jogokat részleteiben dolgozta ki, és nemzetközi szerződés lévén a tagállamokat a belső jog egyezménynek megfelelő módosítására kötelezte.^[21]

Az Egyezségokmány szerint, mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. Senkit sem lehet önkényesen őrizetbe venni vagy letartóztatni. Senkit sem lehet szabadságától másként, mint a törvényben meghatározott okokból és a törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani.

Minden letartóztatott személyt letartóztatásakor tájékoztatni kell letartóztatása okairól és a legrövidebb időn belül közölni kell vele az ellene emelt vádakat.

Azt, akit bűncselekmény vádjával vettek őrizetbe, vagy tartóztattak le, a legrövidebb időn belül bíró, vagy a törvény értelmében bírói hatáskört gyakorló más hatósági személy elé kell állítani; az ilyen személynek joga van arra, hogy ügyében ésszerű határidőn belül tárgyalást tartsanak, vagy szabadlábra helyezték őt. Az általános szabály ne legyen az, hogy az ítélethozatalra váró személyt őrizetben kell tartani, azonban a szabadlábra helyezést függővé lehet tenni olyan biztosítékoktól, amelyek szavatolják, hogy az érintett személy a tárgyaláson, a bírósági eljárás bármely más szakában, illetőleg adott esetben az ítélet végrehajtása céljából megjelenik.

Az a személy, akit szabadságától őrizetbevétel vagy letartóztatás útján megfosztottak, jogosult a bírósághoz fordulni avégett, hogy az késedelem nélkül döntsön a fogvatartás törvényességéről és rendelje el a szabadlábra helyezését, amennyiben a fogvatartás nem törvényes.

Annak a személynek, aki törvénytelen letartóztatás vagy fogvatartás áldozata volt, kikényszeríthető joga van kártalanításra.^[22]

Nem vitatható azonban, hogy a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések hallatán a legalapvetőbb jog, ami az ember eszébe juthat a fentieket megelőző, a személyi szabadsághoz és mozgásszabadsághoz való jog. Ezekkel azonban csak érintőlegesen kívánok foglalkozni, mivel egy kényszerintézkedés alkalmazása, elrendelése vagy meghosszabbítása szükségszerűen sérti ezen jogokat. Legitimá a jogsértés az által válik, hogy a hatóságok betartják a garanciális szabályokat és biztosítják a terheltek egyéb jogainak érvényesülését.^[23]

Mindegyik kényszerintézkedés alapfeltétele, hogy annak alkalmazására csak és kizárólag abban az esetben kerülhet sor, ha a terhelttel szemben bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja áll fenn. Amikor a hatóságoknak arról kell döntenie, hogy a kényszerintézkedés mely fajtáját alkalmazzák, e követelmény megléte mindegyik esetben elsődleges.

A hatályos törvényi szabályozás szerint, az őrizetbe vett személy jogosult arra, hogy védőjével a kapcsolatot felvegye, vele írásban és szóban ellenőrzés nélkül érintkezzen. Amennyiben az eljárásban a védő részvétele kötelező, úgy a gyanúsított figyelmét erre kifejezetten fel is kell hívni, és amennyiben 3 napon belül nem hatalmaz meg védőt, úgy a hatóság fog neki kirendelni.

E tekintetben – véleményem szerint – a törvény 5. §-ában megfogalmazott védelem jogának biztosítása gyakorlati problémát nem okoz.

A törvény e vonatkozásában konkrétan fogalmaz a kötelező védelem eseteinek meghatározásával, valamint azzal, hogy bármelyik eljárási cselekménynél az elkövetőknek alapvető joguk, hogy védelmük megfelelő biztosítása érdekében szakembert – ez a gyakorlatban ügyvédet jelent – vegyenek igénybe.

A gyanúsítottaknak az ügyvéddel való kapcsolattartását nem lehet korlátozni, védőjével szabadon érintkezhet, tarthatja a kapcsolatot.^[24]

A törvény a jogok biztosítását több esetben azzal garantálja, hogy kötelezettség

formájában a nyomozó hatóság számára előírja bizonyos cselekmények végrehajtását. Így az őrizetbe vett személy kvázi speciális joga, hogy a hatóságoknak kötelező 24 órán belül a kihallgatást megtartani, másrészt az őrizetbe vétel elrendeléséről, és a fogvatartás helyéről 24 órán belül értesíteni kell a terhelt által megjelölt hozzátartozót vagy általa megjelölt más személyt. Kötelező, hogy amennyiben a terhelt felügyelete alatt kiskorú gyermek él, és az az őrizetbe vétel után felügyelet alatt maradt, úgy a gyermeket gondozás céljából hozzátartozónak, illetve, arra alkalmas intézménynek kell átadni.

További kötelezettség, hogy a terhelt felügyelet nélkül maradó vagyonának, illetve lakásának biztonságba helyezéséről is gondoskodni kell.^[25]

Az őrizetbe vétel ideje alatt az ügyésznek döntenie kell arról, hogy indítványozza-e a terhelt előzetes letartóztatásának elrendelését. Amennyiben az ügyész így dönt, a gyanúsított előzetes letartóztatásának elrendelése érdekében indítványt tesz a bíróság felé, amelynek alaposágáról a bíróság a nyomozási bíró előtt lefolytatandó eljárás keretében dönt.

Az előzetes letartóztatás elrendelése esetén is a fentebb már kifejtett jogok biztosítása kötelező, és a jogok betartása az előzetes letartóztatás időtartama alatt különböző törvényi garanciák által biztosított.

A tisztességes eljáráshoz való jogból eredően, álláspontom szerint az első ilyen garanciális elem az elrendelés, illetve a meghosszabbítás időtartamának törvényi szabályozása.

Ugyancsak ezen alapjog keretében fogalmazza meg a büntetőeljárás törvény 136. §-a azt, hogy a hatóságoknak arra kell törekedniük, hogy az előzetes letartóztatás a lehető legrövidebb ideig tartson és ha a terhelt előzetes letartóztatásban van, az eljárást soron kívül kell folytatni.^[26]

Számos esetben hivatkozik a védelem arra, az előzetes letartóztatás nem érvényesülhet előre hozott büntetésként, az csak addig tarthat, amíg az alapjául szolgáló feltételek fennállnak, és amíg a teljes szabadságelvonás feltétlenül szükséges.

Az alapos gyanú vizsgálatának kérdésköre a kényszerintézkedések elrendelés során

Ahogy már fentebb említettem, az előzetes letartóztatás elrendelésének általános feltétele, hogy a bűncselekmény elkövetése alapos gyanúnak kell meglenni ahhoz, hogy a bíróság a különös feltételek vizsgálatára rátérjen.

A tisztességes eljáráshoz való jog biztosítása megköveteli, hogy előzetes letartóztatás elrendelésére csak olyan személlyel szemben kerülhessen sor, aki alaposan gyanúsítható egy konkrét bűncselekmény elkövetésével.

A bűncselekmény ezen konkrétsága azt jelenti, hogy a hatóságnak meg kell jelölnie – így az ügyésznek az indítvány tényállásában rögzíteni –, hogy a terheltet mikor, hol és milyen körülmények között elkövetett bűncselekménnyel gyanúsítja.

Az alapos gyanú akkor áll meg, ha megjelöli azokat a konkrét bizonyítékokat, amelyekre ezt a gyanút alapozza.

Tény azonban, hogy az előzetes fogvatartás kérdésében döntéskor a vádlott (gyanúsított, terhelt) ártatlanságára hivatkozás nem vizsgálható, a bűnösség kérdésében való döntés kizárólag az érdemi határozat feladata lehet. A vádlottak esetében az vizsgálendő, hogy az előzetes letartóztatás indokoltsága tényszerű alapon áll-e, észszerűen alátámasztott-e, az abból vont következtetés okszerű-e, s ekként a kényszerintézkedés alkalmazása célszerű-e.^[27]

Bár egyes nézetek szerint a még folyamatban levő ügy tárgyalási szakában a bíróság nem foglalhat állást az egyes bizonyítékok bizonyító erejéről – ezért téves az előzetes letartóztatás erre való hivatkozással történő megszüntetése – ^[28] a strasbourgi gyakorlat szerint azonban, az alapos (megalapozott) gyanú fennállása vonatkozásában hozott döntés nem mellőzhető, és egy olyan álláspont, mely szerint a nyomozási bíró nem értékelheti a nyomozó hatóság, illetve az ügyész által benyújtott bizonyítékokat, már önmagában egyezményesértést eredményez, függetlenül attól, hogy a különös okok fennállnak-e.^[29]

Bár a nyomozási bíró elsődleges feladata mindig az alapos gyanú meglétének vizsgálata, mégsem ugyanazt a szerepet tölti be, mint a vádirat benyújtása után eljáró bíró, így a bizonyítékok értékelése körében tevékenysége korlátozott.

Nem szorítkozhat azonban az alapos gyanú meglétének vizsgálata a bizonyítékok számszerű egybevetésére. Ez azt jelenti, hogy nem egyszerűsíthető le a bizonyítékok értékelése annak vizsgálatára, hogy kettő vallomás van a gyanúsított alibijéről, három vallomás pedig azzal ellentétes, mert így a bíró a többség elve alapján dönthetne.

Ennél lényegesen többről van szó. Bizonyos mértékig bele kell menni a bizonyítékok értékelésébe is, anélkül, hogy azok bizonyító erejét megállapítaná a nyomozási bíró.

Ennek legszemléletesebb példája, amikor az egyedüli sértett vallomásaival szemben a terhelt két közeli hozzátartozója biztosít alibit. Ebben az esetben a nyomozási bíró nem mondhatja azt, hogy a két tanú vallomásában lévő bizonyító erő erősebb, mint a sértett által előadottak, hanem az eljárás kezdeti szakaszára figyelemmel – hiszen ekkor még az előzetes letartóztatás elrendeléséről való döntés folyamatában járunk – elsődlegesen épp a sértett vallomásából kell kiindulni. Amennyiben a sértett nyilatkozata logikus, ellentmondásoktól mentes, és tényszerű adatokat tartalmaz, kétség sem merülhet fel, hogy a bíróságnak az alapos gyanú meglétét kell megállapítania.

Amennyiben a bíróság az alapos gyanú meglétét megállapította, következik a különös feltételek meglétének a vizsgálata.

A terhelt szökésére, elrejtőzésére alapozott előzetes letartóztatási ok vizsgálata

A büntetőeljárásról szóló törvény (Be.) 129. § (2) bekezdés a) pontja szerint, az előzetes letartóztatás elrendelésének akkor van helye, ha megszökött, elrejtőzött, szökést kísérelt meg, illetőleg az eljárás során ellene újabb szabadságvesztéssel büntetendő szándékos

bűncselekmény miatt eljárás indult.^[30]

E különös feltétel törvényi megszövegezéséből következik, hogy gyakorlatilag tényadatok kellene, hogy rendelkezésre álljanak e pont megállapíthatóságához. "Megszökött", "elrejtőzött", "kísérelt meg", "eljárás indult" – ezek mind befejezett igealakok, amelyek már megtörtént eseményekre utalnak.

A gyakorlatban e különös feltétel megállapíthatóságának alapjául szolgáló bizonyítékok vizsgálata nem igényel különösebb mérlegelést, hiszen pusztán azok meglétét, illetőleg hiányát kell a bíróságnak ellenőriznie.

A Kúria rámutatott arra is, hogy a szökésre, elrejtőzésre, mint bekövetkezett tényre való reakció az elfogatóparancs kibocsátása, azaz közömbös, hogy magáról az elfogatóparancsról tudott-e a vádlott.^[31]

A terhelt szökésének, elrejtőzésének veszélyére alapított előzetes letartóztatási ok vizsgálata

A Be. 129. § (2) bekezdés b) pontja, a fentiekől eltérően már egészen más megvilágításban tünteti fel a szökést, vagy elrejtőzést akkor, amikor annak veszélyét, illetve annak feltételezhetőségét fogalmazza meg, valamint azt, hogy az eljárási cselekményeknél a terhelt jelenléte kényszerintézkedés nélkül nem lenne biztosítható.^[32]

A törvény szövege folyamatosan feltételes módot fogalmaz meg verbális értelemben. A két fordulat között azonban szintén van lényeges eltérés, hiszen amíg a "szökés, elrejtőzés veszélyére tekintettel" megfogalmazás azt jelenti, hogy vannak olyan adatok, amelyek ennek veszélyét megállapíthatóvá teszik, vagy a szökés, elrejtőzés veszélyét adják, addig a "más okból feltehető" utalás már egy konkrétan nem definiálható kritérium.

Hogy szemléletessé tegyem a fentieket, ad abszurdum, a "más okból megalapozottan feltehető" kategóriába bele lehetne érteni egy olyan okot is, amikor a gyanúsított lakóhelye és a nyomozóhatóság székhelye közötti távolságra tekintettel feltételezhető, hogy a gyanúsított a munkaidőben, amikor a meghallgatási cselekményeket vele szemben a nyomozóhatóság elvégezni kívánja, nem tud megjelenni a magyarországi tömegközlekedésre tekintettel. Természetesen ez egy nagyon sarkalatos példa, de helyelközzel ennek a problémájával állunk szemben, amikor a „más okból” kritériumot megfogalmazta a törvényalkotó.

Véleményem szerint, a más okba gyakorlatilag a gyanúsított szubjektuma az, ami értékelhető, mert nem szökik el, nem rejtőzik el, lakóhelyén van, dolgozik, csak füle botját sem mozdítja a hatóság idézésére, s ebből kifolyólag többszöri idézésre sem jelenik meg. Nyilván ezzel a terhelttel szemben az eljárás nehezen folytatható le.

Tipikus példái a fentieknek a hajléktalanok. Ha ismert, hogy a gyanúsított hajléktalan életmódot folytat, az is ismert elvileg, hogy milyen hajléktalan szállón lelhető fel, de miután az ottani megjelenése csak nagyon szórványos, egyébként pedig a hajléktalan életmód következtében valóban a város különböző utcáin bolyong, a nyomozóhatóság tipikusan ezen pontra hivatkozik velük szemben a kényszerintézkedés elrendelésének alapjául.

A strasbourgi bíróság kifejtette azt is, hogy a hatóságok által felhozott szökés veszélye

nem mérhető fel csupán az alapján, hogy a vádlott társa kijelentései folytán a kérelmező súlyos polgári jogi és büntetőjogi szankcióktól tartott. Egyéb körülmények is közrejátszanak, ilyen például az érintett személyisége, erkölcsisége, lakhelye, foglalkozása, jövedelemforrásai, a családjával továbbá azzal az országgal való kapcsolata, ahol az eljárás folyik ellene. Az őrizetben töltött idő függvényében szükségszerűen csökken a szökés veszélye azáltal is, hogy az előzetes letartóztatás tartamát nagy valószínűséggel beszámítják majd a kiszabott szabadságvesztésbe.^[33]

Ebből következően a szabadlábra helyezési kérelmek elbírálásakor a szökés veszélye nem mérhető fel pusztán azon az alapon, hogy milyen súlyos büntetéssel kell a terheltnek szembenéznie.^[34]

A Hagyó Miklós kontra Magyarország ügyben az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) ítéletét részben arra alapozta, hogy a vádak súlyossága önmagában nem képezhetett elégséges alapot a kérelmezőnek az egész kérdéses időszakban történő fogva tartásához. Mindez egyértelműen jelzi, hogy azon korábbi, és részben még ma is élő bírói gyakorlat, mely szerint az "alapos gyanút" képező cselekmény tárgyi súlya önmagában megalapozhatta az előzetes letartóztatást elrendelését, már nem tartható fenn teljes mértékben.^[35]

Egyes döntéseiben azonban a Kúria is azt hangsúlyozta, hogy a bűncselekmény büntetési tételben kifejeződő tárgyi súlya önmagában, az előzetes letartóztatásban töltött idő tartamához hasonlóan nem elegendő érv, csupán egy szempont. A tárgyi súly csak a konkrét ügy speciális jellemzőivel együtt jut szerephez, illetve ad következtetési alapot.^[36]

Álláspontja szerint, a szökés, elrejtőzés veszélyének megállapíthatósága (annak kiváltó okától függetlenül) fogalmilag foglalja magában a terhelt személyi körülményeinek vizsgálatát.^[37]

Elvi határozatban is arra az álláspontra jutott a legfelsőbb bírói fórum, hogy abban az esetben, ha az emberölés büntettének életfogytig tartó szabadságvesztéssel is fenyegetett súlyosabb minősítését több körülmény is megállapíthatóvá teszi, akkor ez a terhelt szökésének, elrejtőzésének veszélyét olyan mértékben alapozza meg, hogy azzal szemben a terhelt kedvező személyi körülményeire hivatkozás súlytalan, és az előzetes letartóztatásnál enyhébb kényszerintézkedés szóba sem kerülhet.^[38]

A bizonyítás meghíúsításának megnehezítésére és a bűnisméltésre alapított előzetes letartóztatási ok vizsgálata

A Be. 129. § (2) bekezdés c) és d) pontjával kapcsolatosan ugyanúgy igaz az általam fentebb kifejtett kitétel, miszerint a törvényalkotó feltételezést emel törvényi szintre, amikor mindkét pont vonatkozásában a "feltehető" szavak szerepelnek.^[39]

Ugyanakkor ezen esetekben is vizsgálni és az indokolásban hivatkozni kell arra, hogy milyen körülmények alapozhatják meg ezeket az okokat, továbbá azt is, hogy milyen okok szólhatnak azok fennállása ellen. A különös okok fennállása mellett és ellen szóló okokat összevetve lehet csak következtetést levonni arra, hogy az egyes különös okok fennállnak-e, avagy sem. Nem fogadható el olyan indokolás, hogy: „Fennáll továbbá annak veszélye

is, hogy a tanúk befolyásolásával a bizonyítást megnehezítené.” Az e fajta „indokolás” csak a rendelkező részben megállapított letartóztatási okot definiálja, de nem a fennállását valószínűsíti a konkrét esetben.^[40]

Az EJEB 2013. április 16-ai A-B kontra Magyarország ügyben hozott döntése értelmében, az előzetes letartóztatás indokai csakis együtt, egymást erősítve értelmezhetőek. Véleménye szerint az eljáró hazai bíróságok döntő jelentőséget tulajdonítottak a tanúk kérelmező általi befolyásolásának veszélyére, indokolásaik azonban a kérelmező és társai terhére rótt bűncselekmények szervezett jellegén kívül semmilyen ilyen veszélyre utaló konkrét elemet nem tartalmaztak. Bár tény, hogy az egyik tanú számára kibocsátott idézést az egyik vádlottnál találták meg, az azonban nem világos, hogy ez a személy maga a kérelmező volt-e s ez olyan körülmény, amely a bíróság szemében, még a tanúvédelem fontosságát emlékeztetben tartva is, csökkenti ezen megfontolás relevanciáját. A Bíróság számára a szervezett bűnözés vádjára hivatkozó meglehetősen általános érvelés nem ad elfogadható magyarázatot az elhúzó tartamú letartóztatásra, különösen annak fényében, hogy a hatóságok csekély érdeklődést mutattak a kevésbé szigorú intézkedések megfontolása tekintetében és ismétlődően elutasították a kérelmező óvadék ellenében történő szabadlábra helyezés iránti kérelmeit.^[41]

Ezen álláspontot erősíti a 93. BK vélemény, melyben a Kúria rámutatott arra, hogy az előzetes letartóztatás fenntartása tárgyában hozott határozat meghozatalakor a bíróság döntésének olyan adaton kell alapulnia, amelynek megléte (tényszerűsége) a döntés időpontjában más adattal alátámasztott, ésszerű érveléssel indokolt, igazolt, és ezáltal okszerű következtetés vonható arra, hogy a kényszerintézkedés alkalmazása a törvény céljai érdekében – és az adott vádlott személyi szabadsága ellenében – szükséges, célszerű.^[42]

Kétségtelen ezáltal, hogy az előzetes letartóztatás fenntartása – az ún. különös okok fennállása – kérdésében való döntés mindig mérlegelést igényel, ekként az adott vádlott személyére konkretizált döntést kell hozni, amely pedig feltételezi nemcsak a tárgyi, hanem az alanyi szempontok egybevetett figyelembevételét.^[43]

A strasbourgi bíróság esetjoga a fentiekén túlmenően abban is egyértelmű, hogy a nyomozás végének közeledtével az eljárás megghiúsításának veszélye már nem lehet hivatkozási alap a szabadságelvonásra.

Egyezményesértéshez vezet az is, ha hosszú idő elteltével a nyomozás azért nem közeledik a végéhez, mert a hatóságok nem tanúsítanak „különös gondosságot”. Amennyiben a nyomozó hatóság indokolatlanul késlekedik egyes eljárási cselekmények foganatosításával, az egyúttal arra a következtetésre is alapot ad, hogy álláspontja szerint a kérdéses ügygel összefüggésben nem áll fenn olyan nyomós közérdek, amely a soronkívüliséget szükségessé teszi és ez esetben a bíróság is aggálytalanul levonhatja azt a következtetést, hogy hiányzik az a körülmény is, amely a szabadságelvonás fenntartását valóban indokoltá teszi.^[44]

A Be. 129. § (2) bekezdés d) pontjában megfogalmazott kritérium, az újabb bűncselekmény elkövetésének veszélyénél, a bíróság részéről a megalapozott feltevés megindokolása, az újabb várható bűncselekmény megjelölése illetőleg annak

alátámasztása szükséges, hogy fennáll az objektív lehetősége az elkövetésnek és a terhelt szubjektív viszonyulása ehhez. A végzésben konkrétan meg kell jelölnie a bíróságnak, hogy milyen bűncselekmény elkövetésének a veszélyét látja, legalább annyit, hogy például vagyron elleni bűncselekmény. E nélkül a végzés érdemben nincs alátámasztva, hiszen elvileg bárkinél fennállhat valamilyen bűncselekmény elkövetésének a veszélye. Arra is figyelemmel kell lenni, hogy a határozatban megjelölt veszély nem csökkent-e azáltal, hogy a bűncselekmény elkövetése óta megváltoztak az elkövetést lehetővé tevő viszonyok, körülmények.^[45]

A bíróság indokolási kötelezettsége

Magyarországon az őrizetbe vételt kivéve kényszerintézkedést csak bíróság rendelhet el. E feladatot a nyomozási bírák látják el.

A gyanúsítottak alapvető jogainak biztosítása érdekében, a nyomozási bíró eljárása is szigorú törvényi szabályozást nyert.

A Be. 207. §-tól a 215. §-ig szabályozza, hogy a nyomozási bírónak az elé terjesztett indítványról legkésőbb 3 napon belül döntenie kell. Amennyiben a bíróság által bármilyen kényszerintézkedés elrendelésére kerül sor, szintén a szabadsághoz való jogot biztosító szabályok érvényesülnek. Egyik kényszerintézkedés sem tarthat tovább, mint annak szükségessége indokolt.^[46]

Az előzetes letartóztatás meghosszabbításánál is kritériumként szabályozza a törvény, hogy a nyomozási bírónak vizsgálnia kell az előzetes letartóztatás fenntartásának további szükségességét, és minden esetben számot kell adnia arról is és ezáltal a határozatok indokolásának szükségszerűen ki kellene térniük arra is, hogy enyhébb kényszerintézkedésre van-e, vagy miért nincs törvényi lehetőség, az elérni kívánt célok miért nem érhetőek el enyhébb kényszerintézkedéssel.^[47]

E különös feltétel megítélése napjainkban azonban egyre nagyobb problémát okoz.

A terhelt személyi szabadságának elvonása ugyanis csak a legvégső esetben jöhet szóba, mint a legsúlyosabb kényszerintézkedés. Abban az esetben, ha az enyhébb kényszerintézkedés lehetőségével kapcsolatban a határozatban kellően színvonalas indokolás nem található, az az egyezményesértés megállapításához vezethet.

A Hagyó Miklós kontra Magyarország ügyben a Strasbourgi Bíróság azt is észrevételezte, egyben kifogásolta, hogy a fogva tartás alatt nem merült fel ténylegesen az a megfontolás, hogy a kérelmezővel szemben enyhébb kényszerintézkedést, például óvadék ellenében történő szabadlábra helyezést vagy házi őrizetet alkalmazzanak. Az EJEB mindezt különösen aggasztónak tartotta annak fényében, hogy az eljáró hatóságok az előzetes letartóztatás kezdete óta tisztában voltak a kérelmező súlyos egészségügyi problémáival. A kérelmező fogva tartását azonban fenntartották annak ellenére is, hogy egészségi állapota tovább romlott a büntetés-végrehajtási intézetben. Mindezek alapján állapította meg a bíróság, hogy a kérelmező meghosszabbított fogva tartása nem volt szükséges a büntetőeljárás sikeres lefolytatásának biztosítása érdekében.^[48]

Ezen szemléletnek megfelelően rögzítette a Debreceni Ítéltábla, hogy a Be. 60. § (2)

bekezdése alapján, ha a törvény kényszerintézkedés alkalmazása esetén az érintett személy alkotmányos jogainak korlátozását megengedi, az ilyen cselekmény elrendelésének az egyéb feltételek megléte mellett is csak akkor van helye, ha az eljárás célja kisebb korlátozással járó más cselekménnyel nem biztosítható.^[49]

Az EJEB előtt számos olyan kereset van, amelyeket előzetes letartóztatásban lévő, illetve jogerős szabadságvesztésüket töltő kérelmezők nyújtottak be és csak részben azért, mert a fogvatartás, vagy a büntetés-végrehajtás intézményi keretei nem felelnek meg az Európai Unió előírásainak és elvárásainak.

Az előzetes letartóztatásban lévők arra alapozzák kérelmüket, hogy a bíróság a tisztességes eljáráshoz való joguk keretében megsértette az ésszerű határidő követelményét, az előzetes letartóztatásuk túlságosan hosszú ideig tartott, illetve azt sérelmezik, hogy az előzetes letartóztatást elrendelő és azokat fenntartó határozatokban a bíróság semmilyen olyan egyedi körülmény fennálltát nem állapította meg, melyre döntését konkrétan a kérelmezővel szemben alapította.

Véleményem szerint, a tisztességes eljáráshoz való joghoz tartozik a bíróságok indokolási kötelezettsége is. Jelenti mindez azt, hogy a törvényi feltételekre nem elegendő utalni, hanem konkrét bizonyítékokkal alátámasztva kell meghozni a döntést. Egyéniesítve a gyanúsított személyi körülményeire, az alapos gyanú tárgyát képező cselekmény elkövetési körülményeire, ebben a gyanúsított által kifejtett cselekményekre alapozva kell indokolni, hogy mely körülményeket, milyen szinten értékelt.

Az előzetes letartóztatás elrendelésénél vagy meghosszabbításánál kerülni kell a korábbi határozatok indokolásának szó szerinti beemelését, a különös okok meghatározásánál a részletességre, ügy specifikusságra, egyéniesítésre kell törekedni.^[50]

Az EJEB számtalan ítéletében kifejtette, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezménye 5. cikk 3. pontjának releváns része kimondja „E cikk 1. c) bekezdésének rendelkezésével összhangban letartóztatott vagy őrizetbe vett minden személynek joga van arra, hogy ésszerű időhatáron belül tárgyalást tartsanak ügyében, vagy a tárgyalásig szabadlábba helyezték. A szabadlábba helyezés olyan feltételekhez köthető, melyek biztosítják a tárgyaláson való megjelenést.”^[51]

A Bíróság az Imre kontra Magyarország ügyben hozott ítéletében leírta, hogy az előzetes letartóztatás ésszerű tartama nem ítéltető meg elvontan. Azt, hogy a vádlott előzetes letartóztatásának fenntartása ésszerű-e, minden esetben az ügy egyedi körülményeinek figyelembevételével kell megítélni. Az elhúzódó fogva tartás egy adott ügyben csak akkor lehet indokolt, ha a közérdek valódi követelményének olyan specifikus jelei állnak fenn, amelyek – az ártatlanság védelme ellenére – nagyobb súllyal esnek latba, mint az egyezmény 5. cikkében lefektetett, az egyéni szabadság tiszteletben tartását előíró szabály. A nemzeti hatóságoknak a feladata annak biztosítása egy adott ügyben, hogy a vádlott előzetes letartóztatása ne haladja meg az ésszerű időtartamot. Ennek érdekében – kellő figyelemmel az ártatlanság védelmének elvére – a hatóságoknak minden olyan tény meg kell vizsgálniuk, amelyek az 5. cikktől való eltérést igazoló fent említett „közérdek” fennállta mellett, vagy ellen szólnak, s a szabadlábba helyezés iránti kérelemről hozott határozatban e tényeket ismertetni kell.

A bíróság kimondta fent megnevezett ítéletében, hogy a bíróságok az előzetes letartóztatás meghosszabbításáról szóló határozataikat elsődlegesen a kérelmező szökésének veszélyére alapozták, miközben az összejárás veszélye fokozatosan csökkent, e kockázat tartós fenn álltát azonban semmiféle specifikus bizonyítékkal nem támasztották alá.^[52]

Szükséges utalni arra, hogy nem tekinthető indokolásnak a törvény szövegének egyszerű lemásolása és esetleges kifejtése. Minden olyan indokolás törvényellenes, amelyet bármely más esetre alkalmazni lehet, hiszen ilyenkor nem a terhelt előzetes letartóztatását indokolja a bíró, hanem azt fejtí ki, hogy a hatályos törvény szerint mikor lehet helye előzetes letartóztatásnak. Abban az esetben, ha az előzetes letartóztatást elrendelő végzés személyi bizonyíték befolyásolásának veszélyére utal, akkor az indokolásban mindig konkrétan meg kell határozni, mely személy vagy személyi körre utal a bíróság. Szükséges legalább arra hivatkozni, hogy a bűncselekmény szemtanúja, a terhelt alibijét megcáfolni képes tanú, vagy például további sértettek kihallgatására van szükség. Ha ugyanis az előzetes letartóztatást állítólag megalapozó befolyásolandó tanúkat még csak úgymond fajlagosan sem sorolja fel az indokolás, akkor a terhelt mindaddig előzetes letartóztatásba lenne tartható, amíg minden tanút meg nem találják, ki nem hallgatnak és ellentmondás esetén a terhelttel vagy más tanúval nem szembesítenek. Az előzetes letartóztatás elrendelésének oka ebben az esetben nem a tanú megfélemlítése lenne, hanem a terhelteknek a bizonyítás végéig fogságba helyezése.^[53]

A Maglódi kontra Magyarország ügy határozatában az indokolási kötelezettséggel kapcsolatosan is történt marasztalás a strasbourgi bíróság által abban a kérdésben, hogy indokolt volt-e a vádlott fogva tartása. A bírósági határozatokban kifejtett indokolások továbbá a kérelmező fellebbezéseiben előadott jól dokumentált tények alapján kell dönteni arról, hogy az 5. cikk (3) bekezdését megsértették-e. 2000. április 10-től a bíróságok kizárólag a szökés veszélyére hivatkozva hosszabbították meg és hagyták helyben a kérelmező fogva tartását, e veszély folyamatos fennállását azonban semmilyen specifikus bizonyítékkal nem támasztották alá.

Bár a kérelmező állította, hogy családi és személyes körülményei miatt a szökés veszélye nagyon valószínűtlen volt, a bíróságok anélkül ismételték újból és újból, hogy a vád tárgyát képező bűncselekmény súlya önmagában indokolta a fogva tartást, hogy rámutattak volna olyan konkrét indokra, amely alapján a hatóságok észszerű módon arra a feltételezésre jutottak, hogy a kérelmező megszökne. Vagyis anélkül tartották fenn az előzetes letartóztatást, hogy annak szükségességét megmagyarázták volna.

A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a bírósági határozatokban hivatkozott indokok nem voltak elégségesek ahhoz, hogy igazolják a kérelmező fogva tartását a szóban forgó időszakban. Mindezek alapján állapította meg az egyezmény 5. cikk (3) bekezdésének sérelmét a Bíróság.^[54]

A fentiekből egyértelműen látható, hogy az uniós gyakorlat milyen formában kívánja befolyásolni és kell, hogy befolyásolja a hazai bíróságok döntéseit, amikor a kényszerintézkedések tárgyában határoznak. A szökés, elrejtőzés veszélyére való hivatkozásnál – tapasztalataim szerint – a magyar gyakorlat ugyanis az esetek nagy

részében elegendőnek tekinti annak megállapítását, hogy a cselekmény társadalomra veszélyességére figyelemmel, a büntetési tétel nagysága, avagy a várható büntetés mértéke alapul szolgálhat-e különös feltétel megállapításához.

Az uniós gyakorlat tükrében nyugodtan kimondhatjuk, hogy a gyanúsítottaknak joguk van a bíróság döntésének alapjául szolgáló tények megismeréséhez. A bíróságnak a kényszerintézkedésről szóló döntés indokolásában pontosan meg kell határoznia, melyek azok a tények, amelyekből arra a következtetésre jutott, hogy a terhelt vonatkozásában fennáll például a befolyásolás, a megfélemlítés veszélye, avagy az újabb cselekmény elkövetésének lehetősége.

Akkor, amikor a törvényalkotó a Be. 214. § (1) bekezdésében megfogalmazta a nyomozási bíró határozatával szemben támasztott követelményeket, akkor azok kvázi átfordítva a gyanúsított jogaiként is értelmezhetőek. A gyanúsítottak ugyanis joga van ahhoz, hogy megfelelően indokolt határozatban a bíróság számot adjon arról, hogy döntését milyen tényekre alapozta.

Ugyanakkor meg kell állapítani azt is, hogy szellemiségében ez a megfogalmazás követi a Be. 129. §-ában írtakat. A különös feltételek meghatározásánál szereplő „feltehető” nyelvtani megfogalmazással azonos a „törvényi feltételek fennállását, vagy azok hiányára való utalás” megfogalmazás.

„Feltehető” következtetéseket alátámasztó feltételek fennállására, vagy hiányára elegendő utalni!? Az alapos döntéshez nem követeli meg a jogalkotó, hogy a bíróság konkrétan számot adjon arról, hogy az ügyész egyes hivatkozásait milyen indokokkal, milyen adatokkal látta alátámasztottnak, milyen elé tárt bizonyítékok alapján vélte alaposnak avagy utasította el? Nem épp emiatt tartunk ott, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt elvétele találunk olyan keresetet, ahol az állam marasztalására nem kerül sor?

Meggyőződésem szerint emiatt is. Ez vezetett oda, hogy napjainkban egyre több kifogás merül fel, és fellebbezés támadja a rég bevált gyakorlatot, amikor a nyomozási bíró másfél oldalas határozataiban csak „utalást” találunk az egyes különös feltételek alapjául szolgáló adatokra.

A tisztességes eljáráshoz való jog keretében biztosítja a törvény a jogorvoslati lehetőséget valamennyi érintett fél számára. A jogorvoslat keretében a fél jogosult arra, hogy a bíróság intézkedését, döntését megfellebbezze, mely esetben ügyében a törvényszék hoz jogerős határozatot.

A terhelt joga az iratok megismeréséhez

A tisztességes eljáráshoz való joghoz kötődik, és egyben a védelemhez való jog biztosítását is jelenti, a hatóságoknak azon kötelezettsége is, miszerint biztosítani kell a kényszerintézkedés alá vont személy és védője részére azon iratok és bizonyítékok megismerését, amelyekre az ügyészség a kényszerintézkedést alapozza.

Nyomozati szakban ez az iratbiztosítás nem korlátozódik csak a kényszerintézkedés elrendelésére, hanem a fenntartásánál is követelmény.

Az eljárás alá vont személynek ezen jogát a Be. 211. § (1) bekezdésének utolsó mondata biztosítja, mely a 2013. évi CLXXXVI. törvény 44.§-ával, 2014. január 1. napján került beiktatásra az eljárási törvénybe.

Ennek alapját az Európai Parlament és a Tanács 2012. május 22-ei 2012/13/EU irányelve képezte, amely részletesen határozza meg a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa által követendőnek ítélt eljárást. Az irányelv meghatározza azokat a közös minimumkövetelményeket, amelyeket a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vagy megvádolt személy részére a jogaival és az ellene emelt váddal kapcsolatban adott tájékoztatásra kell alkalmazni a tagállamok közötti kölcsönös bizalom erősítése céljából.^[55]

Az Irányelv (16) pontja kimondja, hogy ezt az irányelvet a gyanúsítottakra és a vádlottakra is alkalmazni kell jogi helyzetüktől, állampolgárságuktól és nemzetiségüktől függetlenül.^[56]

Az Irányelv részletessége olyan szintű, hogy a (19) pont alapján, az illetékes hatóságoknak az ezen irányelvben előírtaknak megfelelően haladéktalanul tájékoztatniuk kell a gyanúsítottat vagy a vádlottat ezekről az eljárás tisztességének megóvásához nélkülözhetetlen, a nemzeti jog szerint alkalmazandó jogokról annak érdekében, hogy ténylegesen és eredményesen gyakorolhassák ezen jogokat. A tájékoztatást az eljárás során haladéktalanul, de legkésőbb a gyanúsított, vagy a vádlott első hivatalos – rendőrség, vagy más illetékes hatóság általi – kihallgatását megelőzően kell megtenni.^[57]

A (30) pont megfogalmazza, hogy az olyan iratokat és adott esetben fényképeket, képi- és hangfelvételeket, amelyek a nemzeti jog értelmében nélkülözhetetlenek az őrizetbe vétel elleni eredményes panasztételhez, illetve a fogva tartás jogszerűsége felülvizsgálatának eredményes kezdeményezéséhez, a gyanúsított vagy a vádlott, illetve ügyvédje rendelkezésére kell bocsátani, legkésőbb azt megelőzően, hogy az illetékes igazságügyi hatóság dönt az őrizetbe vételnek, vagy a fogva tartásnak az EJEE 5. cikkének (4) bekezdése szerinti jogszerűségéről és kellő időben ahhoz, hogy az őrizetbe vétel elleni panasztételhez, vagy a fogva tartás jogszerűsége felülvizsgálatának kezdeményezéséhez fűződő jogot a gyanúsított vagy a vádlott eredményesen gyakorolhassa.^[58]

Az Irányelv 7. cikk (1) bekezdése ezen túlmenően biztosítja az ügy irataiba való betekintés jogát is azáltal, hogy kimondja, amennyiben valakit a büntetőeljárás bármely szakaszában őrizetbe vesznek, illetve fogva tartanak, a tagállamok biztosítják, hogy az adott ügygel kapcsolatos, az illetékes hatóságok birtokában lévő dokumentumokat, amelyek nélkülözhetetlenek az őrizetbe vétel ellen a nemzeti jog szerinti eredményes panasztételhez, vagy a fogva tartás jogszerűsége felülvizsgálatának nemzeti jog szerinti eredményes kezdeményezéséhez az őrizetbe vett személy, vagy ügyvédje rendelkezésére bocsássák.^[59]

A hatályos büntetőeljárási törvényünk a 211. § (1/a) bekezdése azt tartalmazza, hogy ha az indítvány tárgya előzetes letartóztatás elrendelése, a gyanúsítottnak és a védőnek megküldött indítványhoz csatolni kell azoknak a nyomozási iratoknak a másolatát, melyekre az indítványt alapozzák. Ha az indítvány tárgya az előzetes letartóztatás

meghosszabbítása, a gyanúsítottak és a védőnek megküldött indítványhoz csatolni kell azoknak az indítványt megalapozó nyomozási iratoknak a másolatát, amelyek az előzetes letartóztatás tárgyában hozott legutóbbi döntést követően keletkeztek.^[60]

Bár első ránézésre úgy tűnhet, hogy az Európai Parlament és a Tanács irányelvével összhangban van a magyar szabályozás, amennyiben azonban részletesen belemegyünk annak elemzésébe, lényeges különbség mutatkozik.

Az irányelv azt tartalmazza, hogy azokat a dokumentumokat kell átadni, amelyek nélkülözhetetlenek az őrizetbe vétel elleni eredményes panasztételhez, vagy a fogvatartás jogszerűsége felülvizsgálatának eredményes kezdeményezéséhez. Ezzel szemben a magyar törvény azoknak az iratoknak az átadását teszi kötelezővé, amelyekre az ügyész indítványát alapozza.

Míg az irányelv elsődlegesen a védelemhez való jog biztosítása szempontjából az indítványt gyengítő iratoknak és a védelem számára fontos iratoknak az átadását követeli meg, addig a Be. már az alapos gyanú szempontjából, az azt alátámasztó iratoknak az átadásáról rendelkezik.

Míg az irányelv szellemisége azt sugallja, hogy a védelemnek arra kell lehetőséget biztosítani, hogy ezen okok fennállását vitassa, a magyar jogszabály a "vád" szempontjából fogalmazza meg kritériumát.

A gyakorlatban az iratbiztosítás során számtalan probléma jelentkezik, melyek megoldására a magyar törvényben szintén nincs rendelkezés. A nyomozási bíró a legtöbb esetben azzal szembesül, hogy a nyomozati iratok közvetlenül az ülés előtt kerülnek átadásra a terheltnek és védőjének, melynek következtében – amennyiben nem figyel kellően az iratbetekintési jog biztosítására, – úgy az érintetteknek csak néhány percük van arra, hogy esetleg a több száz oldalas nyomozati iratokba belelapozzanak, melyek többségével ekkor találkoznak először. Ismereteim szerint elvétve fordul elő, hogy ilyenkor a gyanúsított és védője hosszabb időt kér az iratok áttanulmányozására.

További problémát okozhat, hogy a nyomozási bíró nincs abban a helyzetben, hogy leellenőrizze, hogy milyen iratok kerültek átadásra a terhelt és védője részére, mert ehhez kapcsolódóan sem joga, sem kötelezettsége nem fogalmazódik meg a törvényben.

Előfordulhat olyan eset is, amikor a két gyanúsított részére nem ugyanazok az iratok kerültek átadásra és ad absurdum az is, hogy a nyomozási bíró részére is más iratok állnak rendelkezésre a döntése meghozatalához.

A fentebb kifejtett problémát súlyosbítja az, hogy a nyomozási bíró ülésének nem akadályozza az sem, ha az ügyészség nem bocsátotta a gyanúsított és a védő rendelkezésére azon nyomozási iratokat, amelyek megalapozzák indítványát, ugyanis ilyen eljárási akadályt a büntetőeljárás törvény szintén nem tartalmaz.

Ezt a nézetet erősíti a Debreceni Ítéltábla ÍH 2014.53. szám alatt megjelent Bnyf.II.169/2014/2. számú határozata is azzal együtt, hogy kimodta azt is, hogy az eljárás későbbi szakaszában azonban nem mellőzhető annak vizsgálata, hogy az eljárás

mennyiben volt tisztességes, ebben a körben a védelemhez és védekezéshez való jog maradéktalanul érvényesült-e.^[61]

Ezzel a megfogalmazással maradéktalanul egyet lehet érteni, mint ahogy az Ítélet tábla azon véleményével is, miszerint nem fogadható el a törvényszék azon indokolása, hogy az EJEB által hozott határozatokra csak annyiban lehet hivatkozni és azok annyiban alkalmazandóak, amennyiben a Be. norma szövegében is megjelennek. Éppen az alapjogokkal kapcsolatosan kell különös gonddal ügyelni a strasbourgi joggyakorlat dinamikus jogértelmezésére, arra, hogy az egyes marasztaló határozatokból a megfelelő jogkövetkeztetést a joggyakorlat is levonja.

Kérdésként csak az fogalmazódik meg, hogy milyen törvényi hivatkozással lehet alkalmazni azt a magyar bírói döntésekben.

Talán akkor járunk el helyesen, ha e szellemiség jegyében a bíróságoktól egyre fokozottabban várjuk el és talán meg is követeljük annak biztosítását, hogy a kényszerintézkedéssel kapcsolatosan meghozott döntéseikben ne csak pusztá utalást találjunk a törvény szövegére – gondolva itt elsődlegesen, és mint legfontosabbnak az előzetes letartóztatásnak az általános és különös feltételeire – hanem azok indokolásában konkrét tényekkel alátámasztott bizonyítékokra utalva fejtsse ki álláspontját a bíróság.

A döntéseinél minden esetben azt rója fel a magyar bíróságoknak az Emberi Jogok Európai Bírósága, hogy a kényszerintézkedések tárgyában hozott döntéseik sablonosak, és nélkülöznek minden egyénre szabott konkrétságot.

A fentiek szellemében született az egyik legismertebb döntése az EJEB-nek a Darvas kontra Magyarország ügyben még 2011. január 11-én.

Ítéletében a bíróság kimondta, hogy a szabadságtól megfosztás igazolt voltának megítéléséhez a fogva tartás hazai jog szerinti formális törvényessége az elsődleges, de nem mindig döntő eleme.

Arról is meg kell győződni, hogy a vizsgált időszakbeli fogvatartás megfelel-e a 5. cikk 1. bekezdése céljának, ami a személyek szabadságtól való önkényes megfosztásának megakadályozását írja elő.

Az EJEB különösen azt jegyzi meg, hogy a bíróságok csekély figyelmet szenteltek a kérelmező olyan, az elmenekülést valószínűtlenné tevő személyes körülményeire, mint a családi háttér. A hatóságok azt sem indokolták meg, hogy a kérelmező szökésének és elrejtőzésének kockázatát miért nem ellensúlyozták valamely, az előzetes letartóztatásnál enyhébb intézkedéssel, például a kérelmező ügyvédje által javasolt házi őrizet elrendelésével.

Említést érdemel az EJEB Nagy Gábor kontra Magyarország ügyben hozott döntése is, mely esetben kimondta, hogy bár az Emberi Jogok Európai Egyezményének 5. cikk (3) bekezdése nem sérült, de az 5. cikk (4) bekezdésében foglalt fegyveregyenlőség elvének megsértése megállapítható eljárás során, mivel a kérelmező és védője nem férhetett hozzá azokhoz a bizonyítékokhoz, amelyek az előzetes letartóztatás jogszerűségének

hatékony számonkéréséhez szükségesek. Rámutatott arra is, hogy bár a nyomozás érdekében szükséges lehet bizonyos információk visszatartása, azonban ez a legitim cél nem járhat együtt a védelemhez való jog lényeges korlátozásával. Ha ugyanis a védőnek csak halvány sejtése van arról, hogy a gyanúsítás min alapszik, nehéz hatékonyan fellépnie a védelem érdekében. Az 5. cikk (4) bekezdése alapján elvárható, hogy az egyénnek ott is reális lehetősége legyen a gyanúsítással szembeni védekezésre, ahol a bizonyítékokhoz való teljes hozzáférés nem lehetséges.^[62]

Az EJEB véleménye szerint az a mód, ahogyan a letartóztatás kérdését a bíróságok – amelyek kevéssé, vagy egyáltalán nem vették figyelembe az ügy egyedi és a kérelmező személyes körülményeit, nem vették számba a beavatkozás kevésbé tolaakodó eszközeit és nem sorakoztattak fel meggyőző érveket a kérelmező szökésére és elrejtőzésére vonatkozó feltételezés alátámasztására – kezelték, teljes mértékben megfosztotta a kérelmező letartóztatásának szakaszát az Egyezmény 5. cikke 1.(c) bekezdésének céljaira megkívánt igazoltságtól. Ebből következően az Egyezmény 5. cikkének 1. bekezdését megsértették.^[63]

Záró gondolatok

A legsúlyosabb kényszerintézkedés témakörének boncolgatását az indokolja, hogy az előzetes letartóztatottak száma 2013. évvel bezárólag több mint fél évtizeden keresztül folyamatosan nőtt. Bár 2014-ben a statisztikai adatok tanúsága szerint jelentős pozitív változások következtek be, ugyanis 20%-kal csökkent az elrendelt előzetes letartóztatások száma, igazodva ahhoz, hogy az előzetes letartóztatás elrendelésére irányuló ügyészi indítványok száma is csökkent, ugyanakkor az előzetes letartóztatás alkalmazásának visszaszorulása önmagában nem garantálja, hogy a bírói döntések és a döntéshozatali eljárások következetesen megfelelnek a felsőbb szintű magyar bírói fórumok, az Emberi Jogok Európai Bírósága és a releváns európai uniós szabályok támasztotta követelményeknek.

Minden évben több elemző tanulmány jelenik meg nagy gyakorlattal rendelkező jogászoktól e témakörben. Életkoromból és tapasztalatomból kifolyólag kevés rálátásom van és lehet az országos bírói gyakorlatra, ugyanakkor a Magyar Helsinki Bizottság által 2015. évben, e témakörben végzett vizsgálat megerősített abban, hogy az általam észlelt és leírt problémák valószínűleg országos viszonylatban jelentkeznek. A jelentés leszögezte ugyanis a magyar joggyakorlattal kapcsolatban, hogy: „számos olyan döntéssel találkoztunk, amely csupán nagyon absztrakt indokok alapján hivatkozott az eljárás megghiúsításának veszélyére, és gyakran az eljárás olyan pontjain, amikor ez a veszély már igen alacsony vagy nem is állhat fenn.”^[64]

Erre tekintettel a helyes joggyakorlat kialakítása érdekében teljes mértékben azonosulni tudok a Magyar Helsinki Bizottság által a bíróságok felé megfogalmazott és alább felsorolt javaslataival, miszerint:

- biztosítsák a jogalkalmazás egységességét annak érdekében, hogy az előzetes letartóztatás kérdésében döntő bíróság a bizonyítékok bizonyító erejét mérlegelje, mérlegelhesse az előzetes letartóztatás általános oka fennállásának érdemi vizsgálata érdekében

- biztosítsák a jogalkalmazás egységességét annak érdekében, hogy az előzetes letartóztatással kapcsolatos ülés tartásának, illetve döntés meghozatalának előfeltétele legyen, hogy a védelem számára az előzetes letartóztatásra irányuló indítványhoz kapcsolódó nyomozási iratokat megfelelő időben megküldték
- a Kúria elnöke hozzon létre joggyakorlat-elemző csoportot az előzetes letartóztatással és általában a kényszerintézkedésekkel kapcsolatos gyakorlat vizsgálatára – vizsgálata pedig terjedjen ki az alternatív kényszerintézkedések alkalmazásának gyakorlatára is, illetve arra, hogy az elektronikus nyomkövetés bevezetése miért nem volt jelentős pozitív hatással a kevésbé korlátozó intézkedések alkalmazására
- végül pedig biztosítsanak képzést az Emberi Jogok Európai Bíróságának kényszerintézkedésekkel, és különösen az előzetes letartóztatással kapcsolatos esetjogáról és a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló 2012/13/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvről az előzetes letartóztatásról első és másodokon döntő bírák számára.^[65]

A fentebb megfogalmazottak egy része időközben beépítésre került a 2018. július 1. napján életbe lépő új büntetőeljárás törvényünkbe. A kényszerintézkedések, köztük az előzetes letartóztatás, nemcsak új nevet kapott, de a törvény szellemisége is megváltozott. Nem mint a leggyakrabban alkalmazandó jogintézmény, hanem legutolsó lehetőségként alkalmazandó eszközként került megfogalmazásra. Ez a szabályozás véleményem szerint már sokkal közelebb áll az Európai Unió gyakorlathoz mint a jelenlegi, de hogy a bírói gyakorlatban is érvényesüljön ez a szellemiség, ahhoz széles szemléletváltásra van szükség. Mindaddig, amíg ez nem következik be, csak fél sikerként értékelhetjük az újra szabályozó törekvéseket.

[1] Szalainé Homola Andrea (szerk.): *Az ismertté vált bűncselekmények és elkövetők Magyarországon*, Miskolc, Központi Statisztikai Hivatal, 2008, <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/orsz/ismertbun.pdf>, 4. (Letöltés: 2018. március 2.)

[2] *Magyarország a számok tükrében: Bűnügyi statisztikák* <http://szamvarazs.blogspot.hu/2013/02/bunugyi-statisztikak.html>, (Letöltés: 2016. december 16.)

[3] Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság: Beszámoló Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye közbiztonságának helyzetéről, a közbiztonság érdekében tett intézkedésekről, valamint az ezzel kapcsolatos feladatokról 2015. év.

[4] Tóth Mihály (szerk.) *Büntető eljárásjog*, Budapest, HVGORAC kiadó, 2006.

[5] Király Tibor (szerk.): *Büntetőeljárás jog*, Budapest, Osiris Kiadó, 2003.

[6] A Kriminológiai Közlemények különkiadása, Budapest-Szolnok, 1995, 387.

[7] Kovács Zsuzsa Gyöngyvér: Az előzetes letartóztatás helyettesítésére szolgáló jogintézmények, *Debreceni Jogi Műhely*, V. évfolyam, 3. szám, (Letöltés: 2018. február 12.)

[8] 1973. évi I. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 1974.I.1. – 1979.VI.30. – 92. §

[9] 1973. évi I. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 1974.I.1. – 1979.VI.30. – 96-98. §

[10] 1973. évi I. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 1990.I.1. – 1990.II.28. – 92-98. §

[11] 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről – 5. Cikk 3. pont.

[12] Bárd Károly–Pusztai László (szerk.): *A büntetőeljárás kézikönyve*, Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1993, 167.

[13] BH 1986/2. sz.

[14] 1973. évi I. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 1995.II.15. – 1995.IV.4. – 379/C. §

[15] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2003.VII.2. – 2004.II.29. – 137. §

[16] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2003.VII.2. – 2004.II.29. – 138.§

[17] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2006.VII.1. – 2006.IX.14. – 131-138/A.§

[18] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2010.VII.1. – 2010.XII.30. – 132. §

[19] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2013.XI.19. – 2013.XII.31. – 132. §

[20] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2015.VII.1. – 2015.IX.14. – 211. § (1a) bek.

[21] Kovács Zsuzsa Gyöngyvér: Az előzetes letartóztatás helyettesítésére szolgáló jogintézmények,

http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/3_2008/az_elozetes_letartoztatás_helyettesítésére_szolgáló_jogintézmények/ (Letöltés: 2018. február 12.)

[22] 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán,1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről – 9. Cikk 1-5. pontjai

[23] Magyarország Alaptörvénye – (2011. április 25.) Szabadság és felelősség fejezet I.-IV. és XIV. cikk

[24] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2018.I.1. – 2018.VI.30. – 5. §

[25] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2018.I.1. – 2018.VI.30. – 128. §

[26] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2018.I.1. – 2018.VI.30. – 136. §

[27] EBH 2009.2025.

[28] BH 2002.88.

[29] Kádár András Kristóf–Kiss–Eszter Lukovics Adél–Moldova Zsófia–M. Tóth Balázs: *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának Előzetes Letartóztatással kapcsolatos gyakorlata, Kézikönyv Bírák számára*, Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2014, 10., hivatkozva: dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében, *Büntetőjogi Szemle*, 3.szám, 2015.

[30] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2018.I.1. – 2016.VI.30. – 129. § (2) bek. a) pont

[31] Kúria Bpkf.II.259/2014/2. szám

[32] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2018.I.1. – 2018.VI.30. – 129. § (2) bek. b) pont

[33] Neumeister kontra Ausztria ügy 1968. június 27-i ítélet, hivatkozva dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében, *Büntetőjogi Szemle*, 3. szám, 2015.

[34] Letell Lier kontra Franciaország ügy (12369/86.sz. kérelem) hivatkozva dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében, *Büntetőjogi Szemle*, 3. szám, 2015.

[35] dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében, *Büntetőjogi Szemle*, 3. szám, 2015.

[36] Kúria Bpkf.III.350/2014/2.szám

[37] 3017/62016. (II.1.) AB határozat

[38] dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében, *Büntetőjogi Szemle*, 3. szám, 2015.

[39] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2018.I.1. – 2018.VI.30. – 129. § (2) bek. c)-d) pont

[40] dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében, *Büntetőjogi Szemle*, 3. szám, 2015.

[41] A-B kontra Magyarország, 2013. április 16. hivatkozva: dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében, *Büntetőjogi Szemle*, 3. szám, 2015.

[42] BH 2012.285.

[43] dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében, *Büntetőjogi Szemle*, 3. szám, 2015.

[44] Kádár–Kiss–Lukovics–Moldova–M. Tóth: *Az Emberi Jogok*,15.

[45] Herke Csongor: Az előzetes letartóztatás elrendelése a terhelt várható magatartása alapján, *Jogtudományi Közlöny*, 2002. január 13-26., hivatkozva: dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében,

Büntetőjogi Szemle, 3. szám, 2015.

[46] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2018.I.1. – 2018.VI.30. – 207. § – 215. §

[47] BH 2007.217.

[48] Emberi Jogok Európai Bíróságának a Hagyó Miklós kontra Magyarország ügyben 2013. április 23-án hozott ítélete.

[49] Debreceni Ítéltábla Bkf.II.38/2010/2., Legfelsőbb Bíróság Bkf.I.194/2010/2.

[50] dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében, *Büntetőjogi Szemle*, 3. szám, 2015.

[51] Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről 5. cikk 3. pontja

[52] Az Emberi Jogok Európai Bíróságának az Imre kontra Magyarország ügyben 2003. december 2-án hozott ítélete

[53] Herke: Az előzetes, 13-26., dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében, *Büntetőjogi Szemle*, 3. szám, 2015.

[54] Dr. Elek Balázs: Az előzetes letartóztatás indokolása az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatának tükrében, *Büntetőjogi Szemle*, 3. szám, 2015.

[55] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/13/EU IRÁNYELVE 14. pontja

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0013>, (Letöltés: 2016. október 02.)

[56] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/13/EU IRÁNYELVE 16. pontja

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0013> (Letöltés: 2016. október 02.)

[57] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/13/EU IRÁNYELVE 19. pontja

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0013> (Letöltés: 2016. október 02.)

[58] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/13/EU IRÁNYELVE 30. pontja

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0013> (Letöltés: 2016. október 02.)

[59] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/13/EU IRÁNYELVE 7. cikk (1) bekezdése

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0013> (Letöltés: 2016. október 02.)

[60] 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról – hatály: 2018.I.1. – 2018.VI.30. – 211. § (1/a) bek.

[61] Debreceni Ítéltábla ÍH 2014.53. számú határozata az iratbiztosításról

[62] Az Emberi Jogok Európai Bírósága Nagy Gábor kontra Magyarország ügyben (73999/14.) 2017. április 11-én hozott ítélete

[63] Darvas kontra Magyarország ügy, <http://www.helsinki.hu/darvas-kontra-magyarorszag/>, (Letöltés: 2018. április 16.)

[64] Magyar Helsinki Bizottság Kutatási Jelentése, Az előzetes letartóztatás gyakorlata: az alternatív kényszerintézkedések és a bírói döntéshozatal vizsgálata, 2015. október, 62.

[65] Magyar Helsinki Bizottság Kutatási Jelentése, Az előzetes letartóztatás gyakorlata: Az alternatív kényszerintézkedések és a bírói döntéshozatal vizsgálata, 2015. október.